

Pomen vključitve Slovenije v EU za slovenski film

Vstop Slovenije v EU bo za slovenski film, tako kot za marsikaj drugega, pomenil predvsem več priložnosti. Tudi zato, ker ima za temeljno izhodišče kulturno avtonomijo članic, je EU glede kulture zadržana. Zato se je evropska kulturna politika v obliki prostovoljnega in ad hoc združevanja razvijala delno mimo EU, tudi pod streho Sveta Evrope, na pan-evropski ravni. Vsaj že desetletje je tako priložnosti za Slovenijo bilo kar nekaj, tudi glede filma. Če naj sodimo po tem, kako in koliko jih je izkoristila, se nam slabo piše.

Naša država je namreč izraziti zamudnik. V Eurimages, evropski filmski sklad, smo vstopili skoraj deset let prepozno. Malo pred Latvijo in Hrvaško. Romunija in Bolgarija – da Slovaške, Poljske, Češke itn. sploh ne omenjam – so članice večinoma prav od začetka (1989). Kaj smo s to zamudo izgubili? Milijone evrov podpore filmskim koprodukcijam, distributerjem in prikazovalcem evropskega filma. Naši producenti se šele učijo iskati partnerje in razvijati evropske filmske projekte. Še ta, prepozni, vstop Slovenije v Eurimages, je preje plod naključij in prizadevanj posameznikov kot kakšnega zavestnega političnega hotenja.

Eurimagesova podpora distribuciji in prikazovanju evropskega filma pri nas in našega filma v Evropi je izostala. V tem zamujenem desetletju je Slovenija izgubila svojo, nekoč svetovljansko filmsko kulturo in postala ameriška filmska provinca, podobna nekaterim, bolj zaostalim, bivšim sovjetskim azijskim republikam. Kino Dvor in tako imenovana "art kino mreža" EU bosta v najslabšem pri-

meru postali "alternativni" geto za filmsko kulturo. Kinematografska mreža bo še naprej brez omejitev prepuščena komercialni pobudi in bo tako za javni interes kakovostne evropske in domače kinematografije izgubljena. Popkornovska kultura "zabave za vsako ceno" se bo lahko razvila do popolnosti. Vse to se ne dogaja po naključju. Gre za plod pogrošnega mišljenja "strokovnjakov", gluhih za zgodovino in slepih za svet, ki vse odkar so se iz samoupravnega socializma preklepili na kapitalizem, z vsemu sredstvu delujejo zato, da bi distribucija in prikazovanje filmov ostali prepuščeni svobodnemu trgu brez regulative. V poslanskih klopeh in nedeljskih časopisnih zapisih pa se potem po možnosti še zmrdujejo nad cenenostjo kolosejske kulture.

Naše pristopanje h Konvenciji o evropskih koprodukcijah se prav zadaj zaključuje, vendar je trajalo skoraj desetletje. Medtem smo domnevali, da je v proceduri, je na Ministrstvu za kulturo potovala iz predala v predal in se nekje dokončno ustavila. Božja previdnost, posamezniki, naključja in nadstandarden posluš sedanje ministrice za film in za urejanje stvari so potlej poskrbeli, da se je ta zapoznili dosežek slovenske kulturne politike končno uresničil.

Slovenija se očitno očitno iz napak ni sposobna ničesar naučiti. Tudi v program Media plus, v medijski program EU, ki je tudi za nas že lep čas odprt, vstopamo z zamudo. In vendar je bila to ena prioriteta ministrice Rihterjeve in še koga na Ministrstvu za kulturo. Vendar se potem oglasi Ministrstvo za finance in najde kakšen tehten razlog, da se stvar zavleče in da

se državi povzroča finančna in drugačna škoda. Slovenija postaja tako s svojim zamudništvom prepoznavno izstopajoča izjema. Večno zadnja. Bolgarija et company so v Media Plus že od srede lanskega leta. Naši vstopajoči bratje tudi vedo, kaj te stvari za njih pomenijo. Lani sem bil kot podpredsednik Eurimagesa povabljen v Varšavo na slavnostno in delovno odprtje Media deska, Medijine informacijske pisarne na Poljskem. Na svečani premieri filma Agneszke Holland se je zbrala vsa poljska filmska elita, z Andrzejem Wajdo vred.

Kaj izgubljam zunaj Medi plus? Podpora filmsko infrastrukturi: izobraževanju, razvoju filmskih projektov, promociji, prikazovanju in distribuciji. Slučajno ali ne, gre prav za vse najšibkejše člene naše kinematografije. Pri nas imamo nepopolno filmsko šolo, ki je že nekaj časa brez gospodarja. Se pravi, da se država dela Francoza in pozablja na ustanovitelje pravice in dolžnosti. Finančno je vsa AGRFT, četudi ni zasebna šola, skoraj popolnoma prepuščena sama sebi in svoji iznajdljivosti pri iskanju "zunaj proračunskih" finančnih virov. Ti so na koncu seveda "proračunski", kakšni pa naj bodo. Gre le za finančno zanikrnost, potratnost in neodgovornost vlade. Obrtni filmski poklici so se po desetletju amaterističnega improviziranja naše proodukcije osipali. Ne zaradi amaterizma naših filmskih ustvarjalcev in delavcev. Zaradi pogojev za proizvodnjo, za katere je odgovorna država. Bogatih mrež dodatnega izobraževanja, ki so na voljo v sklopu Medie plus, kot so scenaristični in produkcijski programi Media Bussiness School, Sources itd. seveda ne izkoriščamo. Tako tudi ne izkoriščamo še kako pomembnega stranskega učinka takega izobraževanja – vzpostavljanja stikov stujimi producenti, ki so potrebni za skepanje koprodukcijih odnosov in drugo mednarodno sodelovanje.

Ker ni sredstev za razvoj, se gre pri nas v snemanje z nedodelanimi scenariji. Tudi za sklepanje koprodukcijskih razmerij in pridobivanje evropskih podpor so potrebna sreds-

tva. Teh naši producenti, ki se z vsako paro trudijo, da bi naši filmi ostali tehnično v stiku s svetovnimi, seveda nimajo. S promocijo se najučinkoviteje ukvarjajo strokovnjaki. Pri nas se vsi "po naših najboljših močeh", torej po domače trudimo, da bi ustvarili kakovostno blagovno znamko "slovenski film", na katero bo možno obesiti presežke. Distribuirati odlične, vendar za širše občinstvo manj zanimive filme je na majhnem trgu predrago. Tu s svojimi podporami posega Media. Kar je še toliko bolj usodno takrat, ko država sama distribucijske politike nima. Kinodvorane v periferni Sloveniji propadajo in se tako praznijo. Zato se polnijo Koloseji. V urejenih državah tako tržno tendenco uravnoveša s svojimi posegi, ugodnimi posojili in nepovratnimi sredstvi za posodobitev tako država kot programi Medie plus.

Mi snemamo poceni filme. Ti so v primeri z evropskimi lahko poceni zato, ker ves denar porabimo za snemanje, saj še za to komaj zadostuje. Razvoj filmov v predprodukciji ne stane praktično nič, zato pa je amaterski. Filme, ki tako nastanejo, prav tako amatersko promoviramo in tržimo.

Edini od vstopajočih v EU nimamo niti enega pravega Evro kina. Cankarjev dom je sicer ta status dobil, pa ga noče. Gre za bolj ubogajme nekomu, ki si tega ne zasluži. Tamkajšnji direktor mi pravi, da je CD za "performing arts" in da kina torej noče imeti. Film želi zgolj izkoriščati kot mašilo za nezasedene termine. Kljub nerednim predstavam, slabi tehnični opremljenosti, direktor utemeljuje svoje nasprotovanje kinu v lastni hiši, še s slabim obiskom povrh. Ki je seveda posledica takega ne-odnosa. Tako v Cankarjevem domu pravzaprav nimamo Evro kina. Dejansko Eurimages z 10.000 evri letno podpira Ljubljanski mednarodni filmski festival.

Direktor Cankarjevega doma s svojim "No go!" kot izraža svoje stališče do kina v svoji

Prvi slovenski časopisni oglas za filmsko predstavo (november 1896).

hiši, predstavlja primerno prisposodbo za odnos slovenske države do filma. Da ne bo izvenelo nepravilno in pavšalno: Po prvi, resda izsiljeni vendar malce poglobljeni razpravi o slovenski kinematografiji v parlamentu, ob priložnosti "evropeizacije" Zakona o filmskem skladu, je ta parlament dejansko zavezal Ministrstvo za kulturo, da do konca predlanskega leta pripravi celostno in učinkovito zakonodajo o kinematografiji. Temu se je zavezala tudi ministrica za kulturo. Da kljub temu še ni nič, ni krivo samo reševanje celotne kulturne problematike s krovnim zakonom vred. Kriva je seveda "špaga", ki je ministrica nima na voljo. Ta "špaga" pa je materializacija politične volje. Politična volja se na koncu konkretizira s sredstvi, ki jih nekdo daje na razpolago za ureditev nečesa.

Ker je filmu namenjeno manj kot ljubiteljskim dejavnostim, se pravi absolutno najmanj v razrezu proračuna Ministrstva za kulturo, celovit zakon o kinematografiji zaustavlja težava, kje vzeti potrebna dodatna sredstva. Od ostalih kulturnih dejavnosti ne, saj so praviloma vse podhranjene. Iz proračuna Bog ne daj, četudi je zlahka dokazljivo, da država vse, kar da in mnogo več, dobi nazaj v obliki davščin! V Evropi so običajni za ta namen logični neproračunski viri, kot so posebne takse na kinovstopnice, video dejavnost, oglaševanje, prispevki televizij, vseh torej, ki od filmske proi-

zvodnje živijo. Pri nas so ti viri zaščiteni z takoiimenovanimi "kulturnimi" lobiji tako v parlamentu in izven njega. Gre za domovno vplivne posamezniki, direktorje in razne samozvane "managerje" praviloma proračunskih sredstev, ki so bolj podobni dobro znanim siciljanskim in balkanskim združbam in njihovim botrom. Pri nas take prodajajo kot vrhunске primerke demokratične evolucije.

Če pregledamo našo zakonodajo na področju kinematografije in medijev lahko ugotovimo da je – vse kaže, da ne po naključju – pomenljivo pomanjkljiva. "Evropski" kozmetični popravki, ki jih je po hitrem postopku v zadnjih letih sprejemal parlament, so v tem procesu amandmajev, ki sicer običajno služijo izboljšavi zakonov, prav po "bizantinsko" izgubljeni prav tiste najbolj "evropske" paragrafe, ali pa so ob njih nastajale luknje, ki so jih spreminjale v "neoperativno" zakonodajo. Rahljali in kot po naključju brisali so namreč tiste dele zakonodaje, ki bi nam zagotovil primeren delež domače filmske in avdio- vizualne kulture primerne kakovosti. Parlamentu je pod krinko evropskih sprememb pogosto uspelo doseči prav nasprotno. Denimo, ko so Zakon o filmskem skladu po hitrem postopku kozmetično "prilagajali" evropski zakonodaji z neko minorno spremembo, ki nikoli ni prinesla kakšnih konkretnih posledic, je nekaterim našim prizadevnim poslancem uspelo zakon bistveno

poslabšati. V nasprotju z evropsko politiko so tako na primer črtali tisti člen, ki je prej nacionalno televizijo vsaj načelno zavezoval k finančni podpori nacionalne filmske produkcije. Ta obveza pa je temeljni kamen filmskih politik v večini držav, ki tako politiko imajo.

Dejstvo je, da imamo obupno filmsko politiko, se pravi da take politike še vedno nimamo. Zato sta odgovorna vlada in birokratska kontinuiteta znotraj ministrstva za kulturo. Najbolj odgovorni so tisti ljudje v parlamentu, ki interese kulture zastopajo in se naj bi nanjo razumeli, pa s temi interesi iz takšnih ali drugačnih interesov sklepajo nenačelne in škodljive kravje kupčije. Prejšnji minister (Šeligo) si je za filmsko v sklopu kulturne politike prizadeval. Zdajšnja ministrica (Rihterjeva) si nedvomno tudi. Saj kot nekdo, ki iz kulturne ustanove izhaja dobro ve, za kaj gre. Vendar vse skupaj ostaja Sizifovo delo, dokler ne bo kultura deležna širše politične podpore. Zdaj je nima niti na tej niti na oni strani političnega spektra. Cankarjeva bela krizantema še naprej ostaja natančna prisposoba za odnos naše združene, v tem smislu konsenzualne, "nacionalne", tako leve kot desne politike do kulture. Kar, roko na srce niti ni tako čudno. Volk dlako menja, čudi pa ne.

Zakaj je torej temu tako? Med birokrati so prezimile najbolj neživljenjske od kardejljanskih idej o abstraktnih interesih, ki naj bi jih predstavljale nekakšne zbornice, in se sparile z najbolj naivnim tržnim fundamentalizmom "turbo"-liberalnega kapitalizma, ki vse na tem svetu zdravi z domnevno svobodnim trgom. Seveda želi zdraviti predvsem umetnike, ki parazitirajo na domnevnih "državnih seskih". Ti jalovi, običajno slepi in gluhi birokrati in njihovi politični zavezniki so prepričani, da je cesta edino pravo zdravilo.

To prodajajo kot "evropski lek", v skladu s borno provincialno predstavo o tem, kaj Evropa je in kako deluje. Vse to verjetno po-

čenjajo s tako ihto samo zato, ker niso sposobni doumeti, čemu umetnost sploh služi. Vsaj tako dajo slutiti s svojo "dikcijo" sumničenja in prezira. Kar ugaja prevladujočem tranzicijskem puhloglavem in vulgarnem parvenijstvu in zmedenosti in se uveljavlja in kipi celo tik pred vstopom v EU. To ihto, uničiti in preprečiti kolikor se da, dokler je še čas, moramo razumeti v kontekstu, da je to skregano z temeljnim duhom urejanja zadev v evropskih državah. Taka "ideološka" podlaga je rodila v vladnem Poročilu o slovenski kulturni politiki (v sodelovanju s Svetom Evrope) objavljenih idej o "reformiranju" slovenskega filma s specializacijo naše filmske industrije na koprodukcije in kratke filme, ideje o pošiljanju naših študentov filmske režije v tujino in ukinjanju lastne filmske šole ... (Nisem opazil, da bi se kdo, ki ni iz tega področja, tem neverjetnim topoumnostim vsaj nasmehnil.) Ej, pa to je tako, kot da bi kdo rekel, da naj se naše časnikarstvo specializira za novičke, založništvo pa za slikanice!

Pred leti je v organizaciji Avdiovizualne Evreke, sedaj že ukinjenega poola za meddržavno izmenjavo informacij in izkušenj Evropske Unije, kjer smo po bog vedi kakšnem čudežu člani bili, organizirala posvetovanje o slovenski filmski politiki v Ljubljani. Poslali so nam predstavnike vseh kinematografij, ki bi nam mogle služiti za vzor: Avstrije, Danske, Irske idr. Sam sem za to priložnost pisal uvodni referat in samoumevno ugotovil, namreč da filmske politike pri nas ni in predstavil Irsko kot primer nasprotnega. Prišla je sikajoča sekretarka iz ministrstva za kulturo in pred malce presenečenimi tujci udrihala po meni, ne da bi oni vedeli zakaj, ker ad rem ni rekla nobene. Prvič se je seje udeležil tudi nekdo iz Ministrstva za finance, vendar je kmalu postalo jasno zakaj. Irsko filmsko politiko je proglasil za nezakonito in jo obsodil na izginotje. Kaj si je lahko o tem mislila predstavnica Irske kinematografije, lahko le domnevamo. Pravza-

prav mi je nekaj o tem povedala: Čudilo jo je, kako da predstavniki naše vlade ponavljajo dvomljive argumente, ki jih je sicer na Irskem slišala, saj so za opozicijsko nasprotovanje vladnim reformam razumljivi.

Vstop Slovenije v EU bo, če drugega ne, pomagal k postopni zaježitvi tega flagrantno protikulturnega, posurovelega, provincialnega razvoja. Seveda se bo morala Slovenija po vstopu soočiti s svojo, z evropsko politiko skregano politiko tudi drugače. Na pristopnih pogajanjih se da marsikaj, kar sicer ni napisano, se pa dogaja v umazani praksi, prikriti. Na dan bodo prišle umazane podrobnosti, kot se je to pokazalo že pri analizi slovenske filmske politike, ki jo je naše ministrstvo opravilo skupaj s Svetom Evrope.

Z vstopom v EU bomo postali za evropsko filmsko politiko tudi soodgovorni. Kakšna bo ta politika odvisno, tudi od nas. Ne gre zgolj za politično puhlico. Evropa sama nam razen uvajanja nekih minimalnih skupnih standardov, ki pa pri nas že niso več minimalni, hvala bogu ne bo nič dala niti nič uredila. Ker se bomo morali prilagoditi, se bodo stvari odvijale podobno kot pri veterinarski kontroli. Dobre klobase in paštete bomo morali narediti in prodati sami. Minimalni standardi bodo poskrbeli le, da najbolj umazani mesarji ne bodo tudi uspešni.

Evropa je kulturni projekt, možnost da se za kulturo poskrbi učinkovito in v medsebojnem sodelovanju. Nič drugače kot velja za področje vojaške varnosti. Žal se zdi, da filmska in kulturna Evropa od nas veliko več pričakujeta, kot bosta dobili. Nimam v mislih sredstev, ampak duha, vrednote, tisto evropskost, na Zahodu prtajeno ali morda celo za vedno izgubljeno, o kateri v svojem znamenitem eseju o Srednji Evropi piše Milan Kundera. Kakšno razočaranje, če se bo pokazalo, da bo Slovenija et consortes vstopajočih članic namesto pričakovanega evropskega duha prinesla na evropsko tržnico na-

prodaj vulgarno kopijo ameriške kulturne industrije! Če se bo naša država vedla tako, kot se je med ameriški pritiski in evropski pričakovanji na zunanje političnem področju, se bo tudi takrat Chirac prijel za glavo. Kajti seveda lahko "Nova Evropa" kot trojanski konj ameriške industrije zabave povzroči, da se bodo zrušili še zadnji okopi obrambe evropske omike pred nebrzdano globaliziranim trgom?

Kljub temu da mora žal biti Sloveniji svetel vzor, stanje v filmski Evropi samo na sebi nikakor ni bleščeče. Evropski filmski trg obvladuje ameriška filmska industrija.

Kljub temu da obsega skoraj pol milijarde duš, je ta trg razdrobljen. Evropa komajda premore tisto minimalno politično enotnost, ki je potrebna za nadaljevanje dosedanje zaščite skupnih evropskih kulturnih interesov. V resnico so med Francijo na eni in ostalimi državami na drugi strani velike razlike, da ne rečem prepadi.

Toda če ne bi bilo tistih evropskih filmskih politik, o katerih sem pravkar govoril, bi bilo stanje še mnogo, če ne usodno, slabše. Trenutno je evropski delež obiskov v kinematografih približno 25%. Pod to številko se skriva tako Francija, kjer je ameriški delež okoli 50% kot države, kjer je stanje podobno Sloveniji, kjer se delež neameriškega filma v kinematografih giblje okoli 5 odstotkov. Gledanost evropskega filma v Evropi je v zadnjem desetletju sicer naraščala, kar ne pomeni, da se je ta trg evropskemu filmu tudi odpiral. Naraščala je zgolj gledanost nacionalnega filma v matičnih državah. Izvoz v druge evropske države pa že dolgo upada in takorekoč ni več. Nadnacionalna evropska distribucija je v praviloma v ameriških rokah.

Nadaljevanje trenutnega, za Evropo sorazmerno ugodnega stanja, ni samoumevna. Utemeljena je namreč na pravici posameznih držav do tako imenovane "kulturne iz-

260. številka Ljubljana, v sredo 11. novembra 1896. XXIX. leto.

SLOVENSKI NAROD.

— (Predstave s kinematografom) bodo od ponedeljka dne 16. do nedelje dne 22. v salonu hotela „Pri Maliču“. Kinematograf je narejen po principih kinetoskopa, ali znatno boljšan. Mesto malih posamičnih figur se vidijo celi prizori skoro v naravni velikosti, na stotine ljudi se premika kakor v življenju. Podobe so plastične, podobe krajev in arhitektoničnih del so perspektivno izborne. Vse, kar se godi v življenju in naravi, promet po ulicah itd. vse se giblje prav kakor v naravi. To vian za efekt narejene podoba, vse je fotografirano vzeto iz življenja. Kinematograf prinaša serijo osmih podbki predstave: 1. Zviženje na pariških ulicah; 2. Pri pikniku zabavajoča družba; 3. Prepisjoča se kvartopirc; 4. V perilaici; 5. Opeharjeni čuvar; 6. V plavarici in končno: Brzovlak se prepelje na postajo, katra ali je najinteresantnejša. Kaker v vseh drugih mestih čbudi ta interesatni aparat tudi v Ljubljani: brez dvoma veliko zanimanje. Predstave bodo vsak dan od 5 do 8. ure zvečer.

Napoved in spored prve filmske predstave na slovenskih tleh.
Slovenski narod, 11. novembra 1896.

jeme”. Ta francoska iznajdba pomeni, da so določeni izdelki in storitve uvrščeni v kategorijo posebnega pomena, ki jih matične države smejo podpirati. Med te izjeme sodijo za zdaj tudi film in druge avdio-vizualne vsebine. Vendar je v zadnjem, Urugvajskem krogu pogajanj Evropa, predvsem Francija, komaj uspela obraniti ta privilegij podpore lastni kulturi. Pritisk Američanov za ukinitvev izjeme je bil tako silovit, da je najresneje grozilo da bo zaradi tega celotni krog pogajanj propadel. To se sicer ni zgodilo, vendar so Američani napovedali še hujši pritisk za naslednji krog. Ta že poteka. Napovedi izida so tokrat različne. Vsekakor pa se razmere od leta 1993 do danes nimo spremenile v prid zaščite “kulturne izjeme” in “kulturne raznolikosti”, želenne posledice evropske filmske in kulturne politike. Napovedujejo tako, da bo možnost kulturne izjeme odpravljena, kot to, da bo ta možnost sicer ostala, Američani pa bodo

tokrat zahtevali, da bo njihov kapital imel enakopravn možnost pridobivati evropsko podporo. Kar morda celo ni tako neumno.

Tudi nadaljnji obstoj trenutnih evropskih filmskih in medijskih razvojnih programov ni samoumeven. Odločitev o ukinitvi Avdiovizualne Evreke je že padla. Zdi se, da gre za manj razumljivo, gotovo preuranjeno, če ne kar nespametno odločitev, glede na stanje v kinematografijah vzhodne polovice Evrope. V tej polovici so tako vstopajoče države kot one, ki na vstop še čakajo ali pa sploh nikoli ne bodo vstopile. Media plus je že tretji petletni program za izvajanje evropske medijske politike. Vendar se kaj lahko zgodi, da bo tudi ta ukinjen. Tudi na Eurimages izvajajo pritiske, iz katerih bi se dalo sklepati, da gre morda za sile, ki jim obstoj takih mehanizmov ne ustreza. Pritiski se izvajajo, kljub temu da je ta sklad dokazno učinkovit, vsaj če sodimo po naslovih in av-

torjih, ki jih je v preteklosti podprl in po drugih, "stranskih" učinkih.

Seveda so teorije zarote dvomljiv vzorec razmišljanja, vendar je dejstvo, da je je francoska protiobveščevalna služba odkrila skupino agentov, ki je med Urugvajskim krogom pridobivala podatke o Evropski pogajalski strategiji na pogajanjih o medijskem poglavju. Tudi dejstvo, da se ameriška administracija ukvarja s pogajanja o filmu in medijih v sklopu WTO na najvišjih ravneh, tudi na predsedniški, nam da vedeti, da gre za "velike" stvari. Da so res velike, bo jasno, če pogledamo številke. Ameriški izvoz avdiovizualnih vsebin je drugi po velikosti. Evropski primanjkljaj nasproti ZDA na tem področju je v zadnjih letih naraščal od 5 do 10 bilijonov evrov. Evropa predstavlja ca 35 % svetovnega tržišča. Ca 75 % tega tržišča je pod ameriško kontrolo. Delež evropskega filma in drugih AV vsebin v ZDA je pod 1%. Gre za sektor, ki eksplozivno rase in zavzema vse bolj osrednje mesto v tako imenovani novi ekonomiji.

Tisti v Evropi, ki so to najboljše doumeli, so uspeli postaviti na noge močne filmske in medijske industrije. Tako je pet milijonska Irska v manj kot letu dni povečala svojo filmsko proizvodnjo za skoraj 3500 %, zaposlila 17.000 ljudi, kar dogovarja nekaj manj kot 5000 novim polnim zaposlitvam. Ob tem pa je v tistem obdobju ustanovila sedem novih gledališč, eno novo nacionalno javno televizijo itd. Temelj reforme je bil davčni odlog. Kar je zgolj oblika državne subvencije. Obsežna študija je namreč dokazovala, da na Irskem vsak evro podpore filmski industriji vrne štiri v obliki državnih fiskalnih prejemkov. To je bolje kot pri kemični industriji.

Vse to je v nasprotju z že omenjeno dolgotrajno tendenco domačih kulturbirokratov, ki se zavzemajo za ukinjanje gledališč in drugih ustanov, ker ima Slovenija vsega tega domnevno preveč. Take namere nemalokrat zavijajo celo v potrebo po živi, sodobni, celo alterna-

tivni kulturi, ki naj bi bila v nasprotju z domnevno okostenelo institucionalno. Zdi se kot da ti ljudje, sociologi kulture, raznorodni teoretiki, pa tudi preprosti zgolj birokrati nikoli ne berejo knjig, ne hodijo na koncerte, v kino, v gledališča in na razstave. Če bi, bi vendarle morali pomisliti, da za vsem tem stoje "pretežno" institucije. In da ustanove niso nujno "okostenele", so lahko tudi "rastlinjaki", okolje v katerem šele lahko nastajajo kakovostni "projekti". In da negotovosti, ki naj bi tako blagodejno vplivala na tekmovalnost in konkurenčnost umetnikov, ni tisto, kar jim najbolj manjka v njihovih delovnih okoljih in življenjih. To so lahko domišlja samo nekdo, ki negotovosti v svojem zasebnem in delovnem življenju nikoli ni videl od blizu.

Irski filmski čudež je Irska uspela razviti znotraj EU. Tega ni storil EU za Irsko. V Uniji so tudi države, ki priložnosti ne znajo izkoristiti. Denimo Italija, ki je kljub temu da je celo ustanovna članica, uspela uničiti nekoč eno najvitalnejših kinematografij na svetu. Šlo je za izjemno kinematografijo tako v ustvarjalnem kot v gospodarskem smislu.

Slovenija je žal v vsak dan bolj podobna prav Italiji. Čedalje bolj se oddaljuje od skandinavskih vzorov, na katere se pa rada sklicuje. Vendar je bilo to značilno tudi za bivšega predsednika sosednje države. Zdi da so v primerjavi z danes, celo pod komunisti javne ustanove delovale učinkovito in racionalno. Zdaj pa razvijamo domnevno evropski red, ki pa je napol razumljen in slabo prepisan, kafkovski. Gre za kulturo javnih delavcev, ki to niso, ampak so nedgovorni, samovoljni, anonimni, neučinkoviti in pogosto protislovnih oblastniki. To birokracijo rojevajo in gojijo površno prepisani zakoni brez primerne implementacije.

Tako v Evropi za nas prav gotovo velja Valeryjev napis na francoski kinoteki na trgu Trocadero v Parizu: "Odvisno je od tebe, ki vstopaš ali bom grobnica, ali ..."